

**DÜŞÜK KARBON  
EKONOMİSİNE GEÇİŞ:  
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ MÜZAKERELERİ VE  
ÖZEL SEKTÖRÜN ROLÜ**



**İKLİM PLATFORMU’NUN  
KATKILARIYLA HAZIRLANMIŞTIR.**



**DÜŞÜK KARBON EKONOMİSİNE GEÇİŞ:  
İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ MÜZAKERELERİ  
VE ÖZEL SEKTÖRÜN ROLÜ**

**Aralık 2012**

**Yayın No: TÜSİAD-T/2012/12/538**

Meşrutiyet Caddesi, No. 46 34420 Tepebaşı/İstanbul  
Telefon: (0212) 249 07 23 • Telefax: (0212) 249 13 50

# **DÜŞÜK KARBON EKONOMİSİNE GEÇİŞ:**

## **İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ MÜZAKERELERİ VE ÖZEL SEKTÖRÜN ROLÜ**

### **İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ NEDİR?**

İklim değışikliğı, "nedeni ne olursa olsun iklimin ortalama durumunda ya da düzeninde onlarca yılda gerçekleşen değışiklikler" olarak tanımlanmaktadır. Dünyamızın 4,5 milyar yıllık iklim sisteminde doğal etmenler ve süreçlerle ilgili birçok değışiklik olmuştur. Bu değışiklikler hem dünya coğrafyasını etkilemiş, hem de ekolojik sistemlerde kalıcı farklılaşmalar meydana getirmiştir.

Günümüzde "küresel ısınma" ve "iklim değışikliğı" terimleri, iklim düzeninde insana özgü etkilerden kaynaklanan değışimleri ifade etmektedir. 18. yüzyılın ikinci yarısından itibaren kömür, petrol ve doğalgaz olarak adlandırılan fosil yakıtların aşırı tüketimi ve orman alanlarının hızla yok edilmesi, atmosferde sera gazlarının birikmesine ve ısının dışarı çıkamamasına sebep olmaktadır. Atmosferde biriken karbondioksit, su buharı, metan gibi bazı gazlar, güneşten gelen radyasyonun dış uzaya yansımısını önlemekte ve bu da yerkürenin fazlaca ısınmasına yol açmaktadır.

Yerkürenin beklenenden daha fazla ısınmasına yol açan ve ısı dengesini düzenleyen bu sürece doğal sera etkisi denmektedir. Sera gazı salımlarındaki bu artış, son 50 yılda ortalama küresel sıcaklıklarda yükselmeye sebep olmuş ve bu durum, insan hayatı üzerinde fark edilebilir etkiler oluşturmaya başlamıştır. Bu etkilerin başında yağış rejimlerinde oluşan değışiklikler, deniz seviyelerinde meydana gelen farklılıklar ve anormal hava olayları gelmektedir. Sonuç olarak milyonlarca yıldır belirli sınırlar içerisinde yaşanan ekolojik denge daha önce hiç görülmedik şekilde değışmeye başlamıştır.

Küresel sıcaklıklardaki artışlara bağılı olarak kara ve deniz buzullarının erimesi; kar ve buz örtüsünün alansal daralması, sosyo-ekonomik sektörleri, ekolojik sistemleri ve insan yaşamını doğrudan etkileyecek önemli değışikliklerdir. Ekolojik sistemdeki bu değışiklikler buzulların olduğu bölgelerde yer alan ve normalde erişmesi maliyetli geniş fosil yakıt rezervlerine ulaşmayı kolaylaştırmaktadır. Buzulların erimesiyle ortaya çıkan yeni fosil yakıt rezervleri, küresel ölçekte enerji talebinin karşılanması açısından büyük öneme sahiptir. Ancak bu durum, fosil yakıt kullanımının artmasına ve bu sürece daha hassas olan özellikle Kanada İskandinav ülkelerinin bu mücadelede pozisyon değıştirmelerine neden olmaktadır. Bu da, iklim değışikliğı ile mücadelede geri dönüşü zor bir döngüye girilmesine yol açmaktadır.

Bu gelişmelere paralel olarak, Uluslararası Enerji Ajansı'nın (IEA) yayımladığı yeni rakamlara göre 2011'DE CO<sub>2</sub> salımları bir önceki yıla oranla % 3.2'lik bir artışla 31.6 Gigatona çıkmıştır.

**Mali kriz sebebiyle devletlerin önceliklerindeki değişim, kaya gazının ve Fukushima felaketinin etkisi ile farklılaşan enerji dengeleri; ve düşen kömür fiyatları neticesinde artan kömür kullanımı salımların hızla artmasına sebep olmaktadır. Yenilenebilir enerji kullanımı ve enerji verimliliğini artırma yönündeki uluslararası girişimlere rağmen, ilgili küresel politikalar ve ülkelerin iklim rejimindeki taahhütleri sera gazı salımlarını azaltmak için yeterli değildir.**

2010 yılında küresel karbon salımı rekor seviyeye çıkmış, 2011 yılında da artış devam etmiştir. Uluslararası Enerji Ajansı'nın Dünya Enerji Görünümü 2012 raporuna göre 2 derecelik sıcaklık artış hedefinin tutturulması ihtimali giderek azalmaktadır ve mevcut düzende bir değişiklik gerçekleştirilmez ise 6 derecelik bir artış kaçınılmaz olacaktır.



## **İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ MÜZAKERELERİNİN GELİŞİMİ**

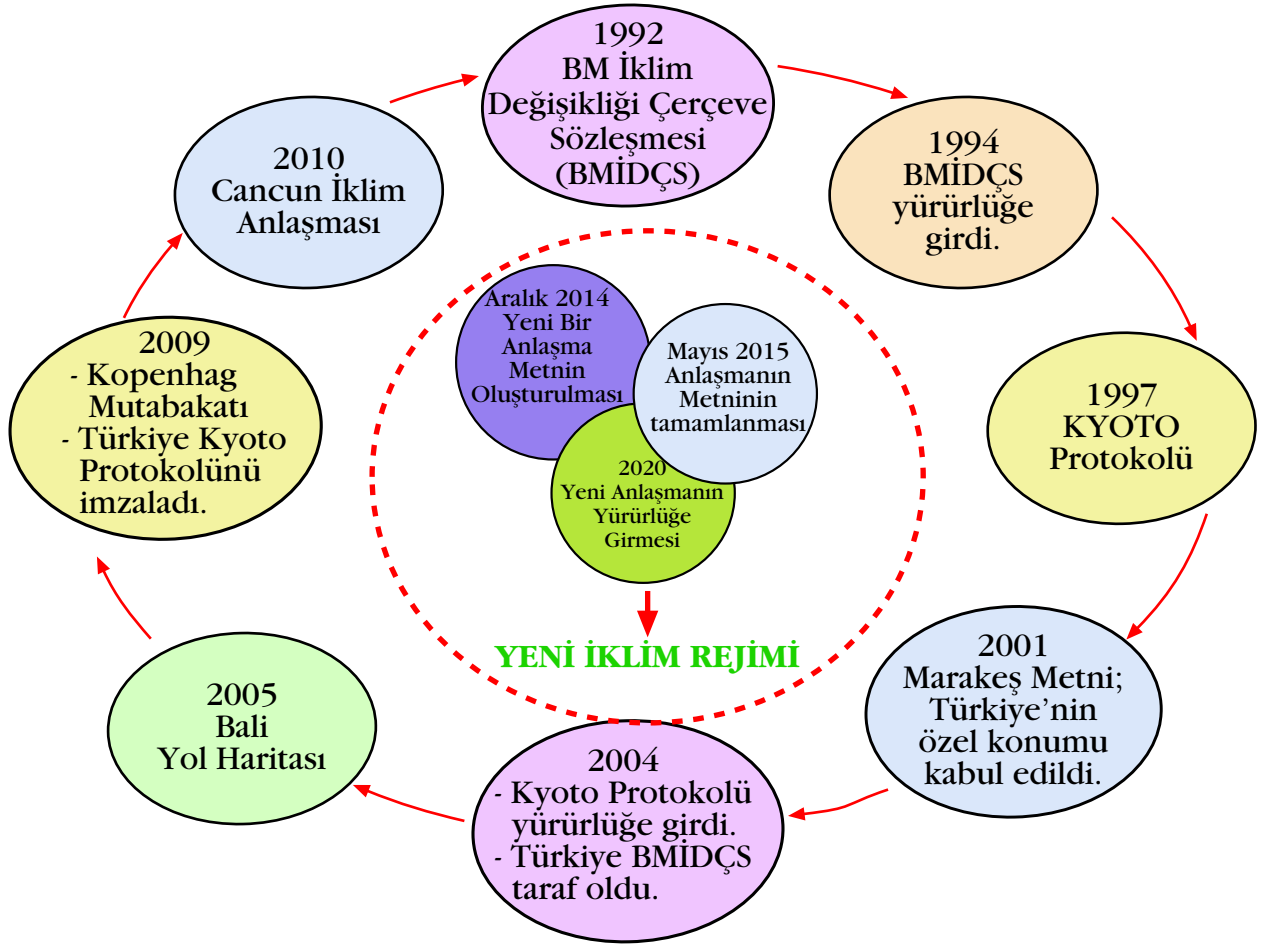
İklim sistemindeki, insan kaynaklı ve ekolojik dengenin geleceği açısından oldukça tehlikeli değişikliklerin önüne geçebilmek adına, 1992 yılında Rio'da gerçekleştirilen BM Çevre ve Kalkınma Konferansında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi (BMİDÇS) imzaya açılmıştır. Sözleşme, bilim dünyasının insan kaynaklı iklim değişikliğinin geldiği boyut ve atılması gereken acil adımlara yönelik uyarılarına uluslararası toplumun verdiği ilk resmi yanıt niteliğindedir. Sözleşmenin hedefi sera gazı salım konsantrasyonunu sabitlemek ve kontrol altında tutmak olarak belirlenmişti. Ancak, 21 Mart 1994 tarihinde yürürlüğe giren sözleşme- teknik verilerin de eksikliği nedeniyle- genel bir söylemin ötesine geçememiştir.

BMİDÇS'nin hedefine ulaşması amacıyla Sözleşme Sekreteryası, iklim değişikliği ile ilgili olarak hükümetler arası müzakereler ve toplantılar vasıtasıyla bir uzlaşma zemini yaratmak adına tarafların her sene bir araya gelmesine karar verdi. Bu vesile ile 1995 yılından itibaren BMİDÇS Taraflar Toplantısı (Conference of the Parties - COP) her yıl düzenli olarak gerçekleştirilmeye başlandı.

BMİDÇS Taraflar Toplantısı çerçevesinde, hükümet düzeyinde küresel ölçekte iklim değişikliği ile mücadele ve iklimsel risklerin azaltılması için atılması gereken adımlar ele alınıyor.

**Sera gazlarının ve atmosferdeki tehlikeli birikimlerin azaltılması için gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin azaltım hedefleri; iklim değişikliğine en fazla neden olan sektörler; salım sınırlaması için gerekli finansman kaynakları; ve teknolojik ihtiyaç gibi başlıklar müzakerelerde en fazla öne çıkan konular arasında yer alıyor.**

## İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ MÜZAKERE SÜRECİ



### ***Kyoto Protokolü***

Küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda halihazırdaki uluslararası tek çerçeve olan Kyoto Protokolü (KP) ise, 1997 yılında imzalanmış ve 2005 yılında yürürlüğe girmiştir.

**KP, Sanayi Devrimi'nin öncüsü ve iklim değişikliğinde tarihi sorumluluğu bulunan ülkelere sera gazı salımlarını azaltma yükümlülüğü verirken, bu hedeflerin serbest piyasa ilkeleri gözetilerek elde edilmesi gerektiğini savunan bir belge niteliğindedir.**



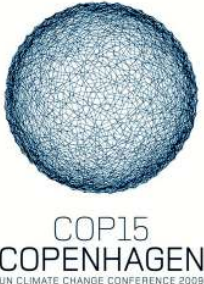
Kyoto Protokolü'ne göre devletler iki genel sınıfa ayrılmıştır: "gelişmiş ülkeler" (Ek 1 ülkeleri) ve "gelişmekte olan ülkeler" (Ek 1 dışı ülkeler). Ek 1 ülkeleri sera gazı salınımlarını azaltmayı kabul etmiştir. Sözleşmenin ikinci ekinde yer alan ülkeler ise (Ek 2), gelişmekte olan ülkelere yükümlülüklerini yerine getirmelerine yardımcı olmakla (iklim değişikliğine uyum için mali kaynak ve teknoloji transferi için destek sağlamak) yükümlüdür.

Kyoto Protokolü'nün sera gazı salınımlarına ilişkin yükümlülük tarihleri 2008-2012 yıllarını kapsamaktadır. Bu doğrultuda, 2008-2012 yılları arasında Ek 1 ülkelerinin salımlarını 1990 yılına göre %5 oranında azaltmaları şart koşulmuştur. Kyoto Protokolü'nün sonlanacağı 2012 yılı sonrası için de yeni bir iklim düzeni geliştirilmesi kararlaştırılmıştır. Bu çerçevede, 2007 yılında yeni bir uluslararası iklim rejiminin oluşturulması yönünde başlatılan müzakereler dünya kamuoyunu en çok meşgul eden konulardan biri olmuştur. Nitekim, 2007 yılında Bali'de gerçekleşen 13. Taraflar Toplantısı'nda yeni iklim düzenini belirleyecek ve bağlayıcı bir anlaşma ile sonuçlanacak 2 yıllık bir süreyi tanımlayan Bali Yol Haritası kabul edilmiştir. 2009 yılında Kopenhag'da düzenlenen 15. Taraflar Toplantısı'na, belirlenen iki yıllık sürecin sonu olması sebebiyle kamuoyu tarafından yoğun ilgi gösterilmiştir.

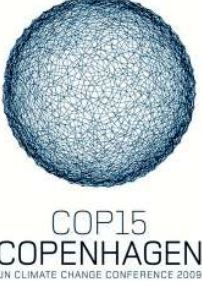

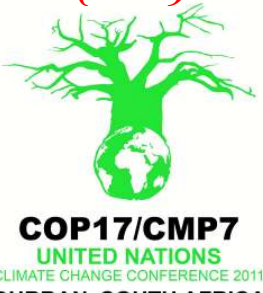
Kopenhag müzakerelerinde (COP-15) yeni iklim rejiminin oluşturulması ve bu yönde siyasi bir karar ve bağlayıcı bir metnin oluşması beklenmekteydi. Ancak, hukuki bağlayıcılığı olan bir metin üzerinde mutabakata varılamadı. Ancak, ABD'nin önderliğinde Brezilya, Çin, Güney Afrika ve Hindistan'ın bir araya gelerek vardığı anlaşma neticesinde Kopenhag Mutabakatı kabul edildi. Kamuoyunun beklentilerinin karşılanmadığı zirvede Kyoto ertesinde bir geçiş dönemine ihtiyaç duyulduğu anlaşılarak iklim değişikliği ile mücadele yeni bir yola girdi.

Kyoto ertesindeki geçiş dönemini ve yeni iklim düzeninin hangi temeller üzerinde geliştirileceğine ilişkin tartışmalarının öne plana çıktığı Taraflar Toplantılarını inceleyen tablo aşağıdadır.



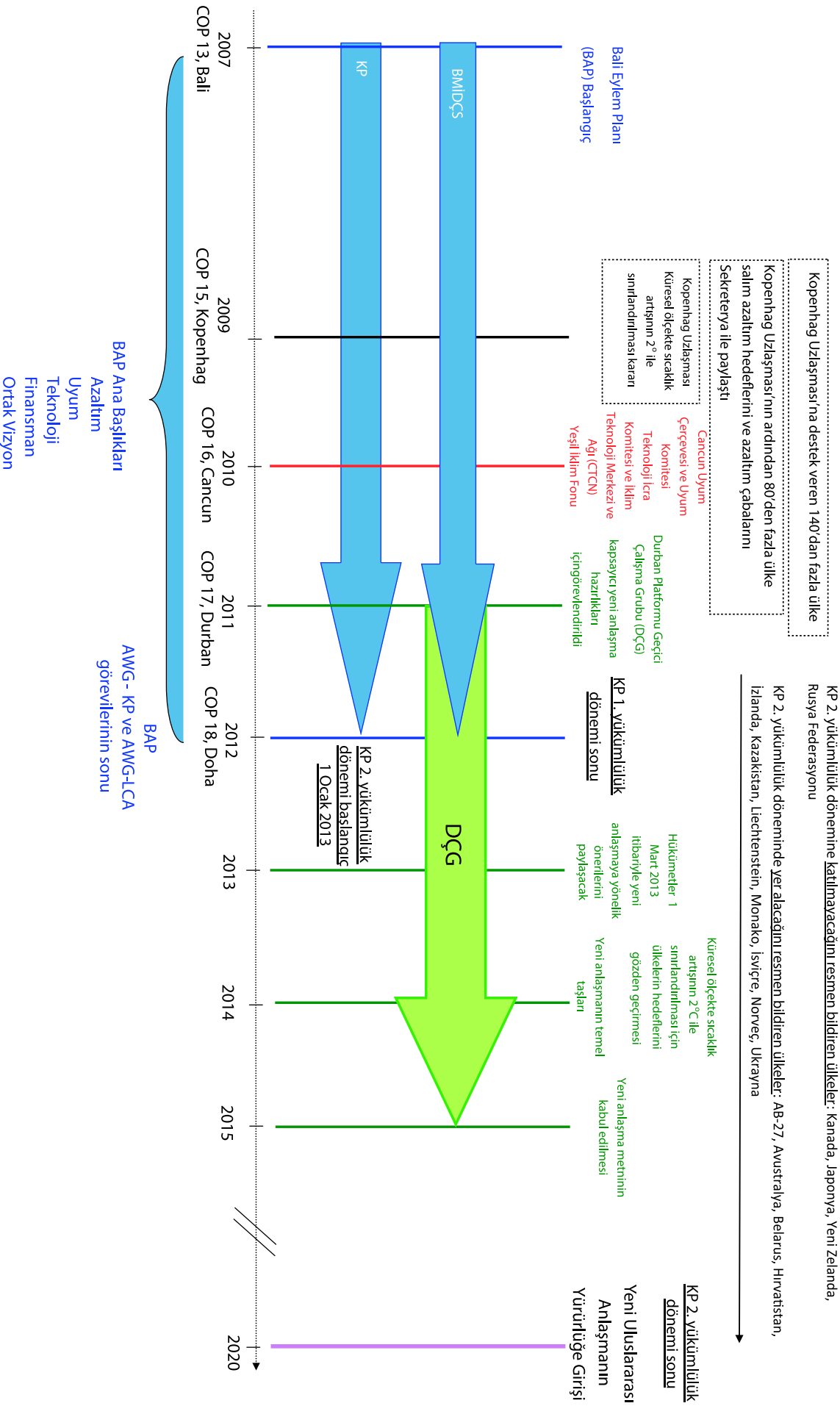
<b>BMIÇDS Taraflar Toplantısı (COP)</b>	<b>Alınan Kararlar/ Sonuçlar</b>	<b>Türkiye Pozisyonu</b>
<p><b>COP 13 - Bali (2007)</b></p> 	<ul style="list-style-type: none"> <li>Bağlayıcı bir anlaşma ile sonuçlandırılacak, 2 yıllık bir süreci tanımlayan Bali Yol Haritası hazırlandı.</li> <li>Toplantının çalışma başlıkları: <ul style="list-style-type: none"> <li>Azaltım-savaşım</li> <li>Uyum,</li> <li>Teknoloji,</li> <li>Finansman,</li> <li>Ortak vizyon</li> </ul> </li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Türkiye'nin Kyoto Protokolü'nde yer almamasının ABD'nin pozisyonundan farklı bir gerekçe ile gerçekleştiği kabul edildi.</li> <li>Hem Avrupa Birliği, hem de gelişmekte olan ülke heyetleriyle geliştirilen olumlu diyaloglar Türkiye'nin konumunun güçlenmesini sağlamıştır.</li> </ul>
<p><b>COP 14 - Poznan (2008)</b></p> 	<ul style="list-style-type: none"> <li>Toplantıda öne çıkan konular: <ul style="list-style-type: none"> <li>Teknoloji transferi → yeni bir fon/yapı</li> <li>Ormansızlaşmanın engellenmesi (REDD),</li> <li>Karbon yakalama ve saklama (CCS),</li> <li>Nükleer enerji projelerinin karbon ticareti kapsamına alınması</li> <li>2012 sonrası yükümlülük kriterleri</li> <li>Uyum Fonu</li> </ul> </li> <li>En Az Gelişmiş Ülkelerin iklim değişikliğinin etkilerinden korunması için rolü yönünde prensip kararı alındı.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Türkiye, ülkeler arasında gelişmişlik düzeylerini ortaya koyacak sayısal göstergelerin belirlenmesi, Kyoto sonrası süreci yönlendirecek düzeneklerin ve teknoloji transferi için yeni bir yapının oluşturulması konularında görüş beyan etti.</li> <li>Türkiye, Hırvatistan ve Kazakistan ile birlikte yeni bir müzakere grubu oluşturma yönünde girişimlerde bulundu.</li> </ul>
<p><b>COP 15 Kopenhag (2009)</b></p> 	<ul style="list-style-type: none"> <li>Hedef: 2012 sonrası iklim değişikliği politikalarına yönelik yeni bir anlaşma</li> <li>Çıktı: Bir niyet belgesi niteliği taşıyan Kopenhag Mutabakatı ile küresel iklim değişikliği ile mücadelede geri dönüşü olmayan 20C'lik sıcaklık artışı kabul edildi.</li> <li>Uzlaşmayı kabul eden Ek-1 ülkelerinden bilgilendirme amaçlı olarak salım azaltım hedeflerini açıklamaları istendi.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Türkiye, Kopenhag Mutabakatı'nı benimseyen ve azaltım hedeflerini belirten ülkeler arasında yer almıyor.</li> <li>Bali Yol Haritasında gelişmekte olan ve gelişmiş ülke tanımları üzerinden müzakereler yürütülürken Kopenhag Mutabakatı direkt olarak Ek 1 ve Ek 1 dışı ülkelerin taahhüt ve sorumluluklarını belirlemiştir.</li> </ul>



<b>BMİÇDS Taraflar Toplantısı (COP)</b>	<b>Alınan Kararlar/ Sonuçlar</b>	<b>Türkiye Pozisyonu</b>
<p><b>COP 15</b> <b>Kopenhagen</b> <b>(2009)</b></p> 	<ul style="list-style-type: none"> <li>• 2010 yılı içinde 140'tan fazla ülke uzlaşma metnine desteğini ortaya koydu, 80'den fazla ülke ulusal salım azaltım hedefleri ve bu amaçla attıkları adımları BMİÇDS ile paylaştı.</li> <li>• Gelişmekte olan ülkelerin uyum çalışmaları için finansal kaynak, teknoloji ve kapasite geliştirme desteği sağlanması hedeflendi.</li> <li>• 2010-2012 yılları arasında gelişmekte olan ülkelere 30 milyar dolar fon sağlanmasına karar verildi. Gelişmekte olan ülkeler şeffaf denetleme mekanizmalarını kabul eder ise, 2020 yılına kadar yıllık 100 milyar dolar fon sağlanacağı taahhüt edildi.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Türkiye'nin gelişmekte olan bir ülke olarak konumu müzakerelerde sağlamlaştırılmalıdır.</li> </ul>
<p><b>COP 16 - Cancun</b> <b>(2010)</b></p> 	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Anlaşma belgesinde küresel sıcaklık artışının 2°C'nin üstüne çıkmaması için acil eylem çağrısı getirirken, bu değer 1,50C'ye çekilmesi için de çalışma yürütülmesi kararı alındı.</li> <li>• Teknoloji transferi ve teknoloji ihtiyacını karşılamak üzere Teknoloji Yürütme Komitesi ve İklim Teknoloji Merkezi ve Ağı kurulması kararı alındı.</li> <li>• Yeşil İklim Fonu oluşturuldu. Bu fon için gelişmekte olan ülkeler 2010-2012 yılları arası için 30 milyar dolar, 2020 yılı itibarı ile yıllık 100 milyar dolarlık finansman taahhüt edildi.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Türkiye'nin Marakeş'te kabul edilen özel konumu yeniden tanındı ve finans, teknoloji ve kapasite geliştirme alanlarında gelişmekte olan ülkelere benzer kaynaklara erişim yönünde ilerleme kaydedildi.</li> <li>• Türkiye'nin Ek 1 dışı ülkelere sağlanan desteklerden yararlanma talebine diğer gelişmekte olan ülkeler itiraz etti.</li> </ul>
<p><b>COP 17 - Durban</b> <b>(2011)</b></p> 	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Kyoto Protokol'ü, 1 Ocak 2013'ten başlamak ve 31 Aralık 2017 veya 31 Aralık 2020'de sona ermek üzere ikinci taahhüt dönemine girecektir. İkinci taahhüt döneminin biteceği tarih kesin olarak COP 18 müzakerelerinde kararlaştırılacaktır.</li> </ul> <p>□</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Türkiye, Kyoto Protokolü'nün ikinci yükümlülük döneminde yer alacak ülkeler arasında yer almadı.</li> <li>• Türkiye, 1990 yılına göre hiç tedbir alınmayan senaryoya oranla % 20 azaltım gerçekleştirmiş olduğunu,</li> </ul>

<b>BMİÇDS Taraflar Toplantısı (COP)</b>	<b>Alınan Kararlar/ Sonuçlar</b>	<b>Türkiye Pozisyonu</b>
<p><b>COP 17 - Durban (2011)</b></p>  <p><b>COP17/CMP7</b> UNITED NATIONS CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2011 DURBAN, SOUTH AFRICA</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Japonya, Rusya ve Kanada'nın da içinde bulunduğu Kyoto'nun önemli tarafları, ABD ve Çin'in dahil olmadığı Kyoto'nun ikinci yükümlülük döneminde olmayacaklarını açıkladılar.</li> </ul>	<p>finans mekanizmalarından Ek-1 ülkesi olarak Ek-1 dışı ülkelere benzer şekilde yararlanması imkânı getirildiği taktirde bundan sonraki dönemde daha fazla indirim yapabileceğini deklare etmiştir.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>Özel koşulları Taraflarca tanınmış ülke taraflarına, Sözleşmenin uygulanmasında destek sağlamak üzere azaltım, uyum, teknoloji geliştirme ve transfer, kapasite oluşturma ve finans desteği sağlanmasıyla ilgili modalitelere ilişkin görüşmelere devam edilmesi kararlaştırılmıştır.</li> <li>Türkiye'nin, özel konumuna ilişkin COP 16'da gerçekleştirilen müzakerelerde finansmana dair alınan olumlu kararı operasyonel hale getirmeye dönük önerisi karar metnine girmemiştir.</li> </ul>
<p><b>COP 18 - Doha (2012)</b></p>  <p>United Nations Climate Change Conference COP18/CMP8, Doha, Qatar</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Uluslararası iklim değişikliği rejimini düzenleyen tek resmi mekanizma olan Kyoto Protokolü'nün ikinci yükümlülük döneminin, 1 Ocak 2013 tarihinde başlayıp 1 Aralık 2020 yılına kadar devam etmesine karar verildi.</li> <li>Japonya, Kanada, Rusya'nın yanı sıra Yeni Zelanda da ikinci yükümlülük döneminde yer almayacağını belirtirken, AB ve gelişmiş ülkelerden Avustralya, İsviçre, 2020 yılına yönelik salım azaltım hedeflerini ortaya koydular. Kyoto Protokolü ikinci yükümlülük döneminde yer alacağını</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>Doha'da Türkiye'nin müzakerelerdeki özel durumuna atıfta bulunulmuştur.</li> <li>Türkiye'de düşük karbonlu kalkınma stratejilerinin geliştirilmesi için Ek 2 ülkelerinin, özel şartları tanınan ülkelere teknoloji, kapasite geliştirme ve finans desteğini vermesi yönünde karar alındı.</li> </ul>

<b>BMİÇDS Taraflar Toplantısı (COP)</b>	<b>Alınan Kararlar/ Sonuçlar</b>	<b>Türkiye Pozisyonu</b>
<p><b>COP 18 - Doha (2012)</b></p> 	<p>belirten ülkeler ise küresel sera gazı salımlarının sadece %15'ini temsil ediyor.</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>• Kyoto Protokolü'nün Temiz Kalkınma Mekanizması, Ortak Yürütme, Uluslararası Salım Ticareti mekanizmaları 2013 yılından itibaren devam edecek. Bu mekanizmalara katılım ise ikinci yükümlülük dönemi için salım azaltım hedefi alan gelişmiş ülkeler için devam edecek.</li> <li>• Gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin tamamını kapsayacak yeni bir anlaşma için müzakere metninin temel taşlarının 2014'ün sonunda belirlenmesi ve taslak müzakere metninin de Mayıs 2015 öncesinde tamamlanması hedefleniyor. Yeni anlaşmanın 2020 yılından itibaren yürürlüğe girmesi konusunda kararlılık devam ediyor.</li> <li>• Düşük karbonlu teknolojilerin yaygınlaştırılması amacıyla ülkelerde teknik kapasitenin geliştirilmesine yönelik sürekli destek sağlayacak İklim Teknoloji Merkezi'nin Birleşmiş Milletler Çevre Programı'nın liderliğinde yürütülmesi kararı alındı.</li> <li>• Avrupa Komisyonu ve Almanya, Danimarka, Fransa, İngiltere ve İsveç 2015 yılına kadar toplam 6 milyar dolar destek sözü verdiler.</li> <li>• Ada ülkeleri ve En Az Gelişmiş Ülkeler tarafından "iklim değişikliğinin etkilerinden kaynaklanan kayıp ve zararlar" kavramı uluslararası müzakerelere eklendi.</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>• Türkiye'ye sağlanacak mali destek BMİDÇS sistemi içerisinde resmi bir çerçeveye oturtulmadı.</li> <li>• Mevcut durumda ortaya çıkan sonuç Türkiye'nin sistematik destek arayışını henüz karşılamamaktadır.</li> </ul>



## İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ MÜZAKERELERİNDE TÜRKİYE’NİN POZİSYONU

Türkiye, İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi’nde gelişmiş ülkelerle birlikte Ek-1’de yer alan bir ülkedir. Başlangıçta tüm gelişmiş ülkeler gibi hem Ek 1, hem de Ek 2’de yer alan Türkiye, 2008-2012 yılları arasında sera gazı salımlarını azaltmakla ve geliştirmekte olan ülkelerin yükümlülüklerini yerine getirmeleri için yardım etmekle yükümlüydü. Türkiye, geliştirmekte olan bir ülke olduğu ve bu yükümlülükleri kalkınma politikaları ile birlikte götüremeyeceği öngörüsü ile yoğun müzakereler sonucunda, 2001’de Fas’ta yapılan toplantıda "geçiş ülkesi" sayılarak Ek 2’den çıkarılmıştır. Bunun akabinde, 2004 yılında BMİDÇS’ye taraf olmuş ve ilk taahhüt dönemi 2008-2012 yılları arasında olan Kyoto Protokolü’nü de bu konumu doğrultusunda yükümlülük almayacağı 2009 yılında imzalamıştır.

**Türkiye, özel konumunu uluslararası arenada kabul ettirerek önemli bir başarı sağlamış olsa da, geçtiğimiz 10 yıllık sürede başta Çin ve Hindistan olmak üzere büyük bir yatırım ve finansman desteği alan ülkelerin yararlandığı avantajlardan yararlanamamaktadır.**

Ancak, son birkaç yılda yoğunlaştırdığı müzakereler neticesinde Türkiye Cancun’da özel koşulları doğrultusunda tartışmalara katılmış ve Durban’da da mali desteklerden yararlanması gerektiği ilgili tüm taraflarca kabul edilmiştir. Doha’da gerçekleştirilen 18. Taraflar Konferansı’nda Türkiye’nin özel konumunu netleştirmeye yönelik müzakerelerde şu karar alınmıştır:

"(Taraflar Konferansı) Sözleşmenin Ek-2 taraflarından, imkanı bulunanların, kendi görev tanımı dahilinde Küresel Çevre Fonu (GEF) vasıtasıyla dahil olmak üzere, çok taraflı kuruluşlar, uluslar arası finans kuruluşları, diğer ortalık ve girişimler, özel sektör veya diğer her tür düzenlemeler aracılığıyla özel durumları Taraflar Konferansı’nca tanınmış Ek-1 taraflarına, ulusal iklim değişikliği stratejilerini ve eylem planlarını uygulamada ve 1/CP.16 kararı doğrultusunda düşük salımlı kalkınma stratejileri veya planlarını geliştirmelerine yardım etmek üzere uygun görülen mali, teknolojik, teknik ve kapasite geliştirme desteği sağlamalarını teşvik eder."

Karar ile Türkiye’nin mali desteklerden yararlanması yolunda önemli bir mesafe alınmıştır. Ancak, Türkiye’nin 16 Kasım 2012 tarihli önergesinde sunulan ve BMİDÇS sisteminin kalıcı parçası haline gelmesi öngörülen "çerçeve" ise kabul görmemiştir. Türkiye’nin kendi özel konumunu Taraflar Konferansı’nda kabul ettirme yönündeki gayreti ülkenin doğru konumlanması yönünde önemli bir adımdır. Bundan sonraki dönemde ulusal iklim değişikliği politika ve stratejilerinin tutarlı şekilde uygulanması ve Türkiye’nin sürece katkı sağlayan bir ülke olduğunu göstermesi önem kazanmıştır. COP 18 kararı ile ileride elde edilecek kaynakların, bürokratik mekanizmalarda kullanılmasından ziyade iklim değişikliğine ilişkin teknoloji yatırımları yapan özel sektörün bu yatırımlarının desteklenmesi daha etkili sonuçlar doğuracaktır.

COP 18 ile COP 21 arasındaki yeni iklim düzenine ilişkin anlaşma metninin nihaileştirileceği 3 yıllık dönem bu yönde iyi kullanılmalıdır. 2015 yılında bütün düzenin şekillenmiş olacağından hareketle, Türkiye, yeni düzene yönelik değerlendirmelerini en kısa zamanda oluşturarak bu kritik müzakere döneminde bütün ilgili kanallardan Sekreteryaya'ya iletmelidir. Bu süreç, Türkiye'nin müzakereler içerisinde doğru konumlanabilmesi için de bir fırsattır. Önümüzdeki dönemde doğru verilere dayalı, tutarlı ve uzun dönemli öngörüler içeren azaltım politikaları geliştirerek müzakerelerde faal bir oyuncu olmamız gerekmektedir.

**Rekabet ettiğimiz ülkeler ile Türkiye'yi benzer bir konuma oturtturarak büyüyen düşük karbon ekonomisinde güçlü bir yer edinmemizi sağlayacak politikalar geliştirmek ve bunları uluslararası arenada etkili bir şekilde aktarmak, müzakere sürecinde pozisyonumuzu güçlendirecektir.**

Türkiye, uluslararası toplumun sorumlu bir üyesi olarak, sera gazı emisyonlarının azaltılması için kendi ulusal şartlarına uygun bir şekilde sorumluluk alarak, yeni düzende üzerine düşen rolü etkili şekilde yerine getirmelidir. Ancak, iklim değişikliğine uyum ve emisyon azaltımı için alınacak önlemlerin toplam maliyetinin büyük bir kısmının özel sektör tarafından karşılanması gerekeceği unutulmalıdır. Yeni iklim rejiminde rekabetçi bir ülke olabilmek adına özel sektör yatırımlarının yenilikçiliğe, düşük salım teknoloji ve uygulamalarına yönlendirilmesi için kısa, orta ve uzun vadede kamu ve özel sektörün güçlü bir işbirliği ve iletişim içerisinde olması gerekmektedir. Bu doğrultuda ilgili politika ve stratejilerin bu hedefle tutarlı bir şekilde geliştirilmesi önem arz etmektedir.

## **TÜRK İŞ DÜNYASI AÇISINDAN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ POLİTİKALARININ ÖNEMİ**

Ekonomik ve sosyal boyutları olan iklim değişikliği sadece bir çevre olgusu olarak algılanmamalıdır. Aksine sosyal ve ekonomik refahı sağlayacak büyüme ile çevresel kalitenin korunması birlikte yürütülebilir. Bunu başarmak için kamunun yanı sıra özel sektörün de katkıları ile "düşük karbonlu ekonomi" modeline kademeli bir şekilde geçiş önem taşımaktadır.

Küresel ısınmanın 2 derece ile sınırlanabilmesi için halihazırda gerekli teknolojik gelişimin %70'i dünya ölçeğinde gerçekleştirilmiş ve % 80'i özel sektör tarafından uygulanmıştır. Bu teknolojilerinin yaygınlaştırılması ve kullanımı için uygun şartların oluşturulması gerektiği iklim değişikliği müzakerelerinde vurgulanmıştır. Bu doğrultuda, başta müzakereler olmak üzere iklim değişikliği ile mücadele sürecinde özel sektörün rolünün artırılması gerektiğinin altı çizilmiştir. Bu süreçte öncelikli teknoloji alanları olarak belirlenen azaltım ve uyum teknolojisinin farklı aşamalarına özel sektörün nasıl müdahil olabileceği değerlendirilmektedir. Bu sene Doha'da da özel sektörün bu alandaki teknolojilere yatırım yapabilmesi için finansal destek sağlanması ve BMİDÇS dahilinde özel sektör rolünün netleştirildiği bir sürecin tasarlanması tavsiye edilmiştir.



İklim değışikliği ile mücadele, küresel ekonominin bir dönüşüm geçirerek düşük karbon salımı prensibini benimseyen üretim ve hizmet yöntemlerine geçişini gerekli kılmaktadır. Düşük karbon ekonomisini oluşturacak olan bu yeni yöntem ve teknolojilerin 3.5-4 trilyon dolarlık bir piyasa yaratacağı öngörülmektedir. Küresel olarak düşük karbon ekonomisine doğru bir yönelim, Türkiye gibi rekabet gücünü artırmayı hedefleyen bir ülke için büyük fırsatları beraberinde getirmektedir. Yeni piyasa koşullarına adapte olacak şekilde ekonominin yapılandırılması, rekabet gücünün korunarak bu piyasadan pay alınmasında önemli bir rol oynayacaktır. Genel stratejilerin yanı sıra, son yıllarda hazırlanan sektörel stratejilerin de bu yeni eğilimi göz önünde bulundurarak planlanmaları rekabetçi bir ekonominin sektörel olarak düzenlenmesine yardımcı olacaktır.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, iklim değışikliğine uyum ve salım azaltımı konusunda gerekli yatırımların yaklaşık %75-85'inin özel sektör tarafından gerçekleştirilmesi gerektiğini açıklamıştır. Her ne kadar bu oranlar tartışmaya açık olsa da, bu süreçte eli taşın altında olan özel sektöre düşük karbon ekonomisine geçiş için gereken teknolojilerin uygulanma ve yaygınlaştırılmasına imkan sağlayacak finansal destek mekanizmaları devreye sokulmalıdır.

Bu süreçte, ilgili kamu kurumları ile iş dünyası, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları arasındaki işbirliği ve koordinasyon her zamanki gibi önem taşımaktadır.

Ülkelerin yeni yükümlölükler alacağı 2020 sonrası iklim rejiminde, çevre dostu teknik ve teknolojilerin geliştirilmesi ile finansman önemli konuların başında gelmekte ve yeni bir pazar halini almaktadır. Bu çerçevede, Türkiye sanayisi için rekabet avantajı sağlanması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.

**Türkiye'nin, yeni oluşacak iklim rejiminde gelişmekte olan ülkelere sağlanması planlanan teknoloji ve finansman fonlarından faydalanması rekabet gücünü koruyarak düşük karbonlu ekonomiye geçişine ivme kazandıracaktır.**

Dolayısıyla ulusal politikaların ve kapasitenin oluşturulması sürecinde iş dünyası ile güçlü bir ortaklık kurulmalı ve sektörel durum değerlendirmeleri ve eylem planları bu ortaklıklar temelinde hazırlanmalıdır. İklim değışikliği ile mücadelede hedeflerimizi belirlerken, sanayi politikası, enerji politikaları, yatırım destekleri ve teşvikleri, dış ticaret, yerel yönetimler, bölgesel kalkınma gibi çeşitli konular entegre bir şekilde ele alınmalıdır.

## **TÜSİAD'IN İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ ÇALIŞMALARINI BİLİYOR MUSUNUZ?**

**TÜSİAD, Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi Sekreteryası'na "İş Dünyası ve Sanayi Sivil Toplum Kuruluşu" (BINGO) alanında Türkiye'den ilk akredite kuruluştur.**

**TÜSİAD COP 14'ten itibaren Taraflar Toplantılarına katılmakta ve COP-15'ten itibaren söz konusu toplantılarda paneller düzenleyerek Türkiye ve özellikle özel sektörün görüşünü uluslararası kamuoyu ile paylaşmaktadır.**

**Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Taraflar Toplantısı sonuçları her yıl Aralık ayı içerisinde TÜSİAD tarafından üst düzey seminerler ile kamuoyuna aktarılmaktadır.**

**TÜSİAD, 2004/13 sayılı Başbakanlık genelgesiyle kurulan ve iklim değişikliğine ilişkin politika ve strateji geliştirilmesinde başat rol oynayan İklim Değişikliği Koordinasyon Kurulu'nun (İDKK) üyesidir. Bu doğrultuda, İDKK toplantılarına özel sektörü temsilen katılan TÜSİAD, iklim değişikliği konusunda Türkiye'nin pozisyonunu belirleyen Kurul çalışmalarına destek vermektedir.**

**TÜSİAD ilgili kamu kuruluşları ve iş dünyasını bir araya getiren "Özel Sektör-Kamu İklim Değişikliği Toplantıları" düzenlemektedir.**

**Avrupa Komisyonu tarafından AB'ye üye olan 27 ülkede ve üyelik müzakerelerini yürüten Türkiye'de düzenlenen AB Çevre Ödüllerinin Türkiye Programı, 2005 yılından beri her iki yılda bir Bölgesel Çevre Merkezi (REC) ve TÜSİAD işbirliği ile verilmektedir.**

**TÜSİAD Bölgesel Çevre Merkezi - REC Türkiye ile iklim değişikliği ile mücadele ve Türkiye'de düşük karbon ekonomisine geçiş yolunda, iş dünyasına destek sağlamak amacıyla "İklim Platformu" nu kurdu. Düşük karbonlu işletmelerin geliştirilmesi için gerekli değişimin sağlanması amacıyla özel sektörü temsil eden farklı kuruluşların bir araya geldiği İklim Platformu, ulusal ve uluslararası iklim politikalarının desteklenmesi ve Türk iş dünyasının uluslararası süreçlere etkin katılımını hedeflemektedir.**

**TÜSİAD 2009 yılının Mart ayında enerjide arz güvenliği ve iklim değişikliği konularında 17 en büyük ekonomi arasında bir platform olarak kurulan "Major Economies Business Forum"a davet edilmiş ve bu kuruma üye olmuştur.**

This image shows a single sheet of white paper with horizontal ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.



